

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ

Левченко Фессалоніка Григорівна

Кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
відділу профільного навчання
Інститут педагогіки НАПН України

Першочерговим завданням сучасної освіти є підготовка не лише носія знань, а й творчого індивіда, який здатен використовувати здобуті знання для конкурентоспроможної діяльності у будь-якій сфері суспільного життя, інакше кажучи формувати компетентну особистість. З метою забезпечення зазначеного освітній процес організовується на засадах компетентнісного підходу.

У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти (затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392) дається тлумачення таких понять як «компетентність», «ключова компетентність», «компетентнісний підхід». Зокрема, компетентність трактується як набута у процесі навчання інтегрована здатність учня, що складається із знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці. За текстом стандарту ключова компетентність є спеціально структурованим комплексом характеристик (якостей) особистості, що дає можливість їй ефективно діяти у різних сферах життєдіяльності і належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів. Разом з тим, компетентнісний підхід розглядається як спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результатів, якими є ієрархічно підпорядковані ключова, загальнопредметна і предметна (галузева) компетентності.

У документі також визначено ключові компетентності, які мають бути сформовані в процесі освітньої діяльності в навчальному закладі: громадянська, загальнокультурна, здоров'язбережувальна, інформаційнокомунікаційна, комунікативна, міжпредметна естетична, міжпредметна, предметна (галузева), предметна мистецька, проектно-технологічна, соціальна [1].

Освітній процес у загальноосвітніх закладах освіти здійснює вчитель, який має бути готовий до формування компетентності школяра. Проте проведене дослідження свідчить, що незначна кількість педагогів (приблизно 26,6% серед 125 опитаних) готові до нововведень в освітньому процесі.

З метою підвищення фахового рівня педагогів, зокрема, формування у них готовності до реалізації завдань компетентнісного підходу і виховання компетентної особистості учня було застосоване науково-методичне забезпечення, що являє собою комплекс форм і методів, що сприяють створенню умов до формування творчої особистості педагога і підтримки професійної форми його діяльності.

Найбільш поширеними формами роботи з вчителями є вправи для самопідготовки, тренінги, творчі індивідуальні і групові завдання, практикуми, семінари тощо.

У зв'язку з цим було проведено дослідження, які з форм самоосвітньої діяльності вчителя будуть сприяти формуванню ключових компетентностей учнів.

Результати дослідження показали, що серед індивідуальних форм найбільш ефективною є професійний саморозвиток.

Професійні саморозвиток і самовиховання – це свідомо діяльність, спрямована на вдосконалення своєї особистості відповідно до вимог професії до людини [2].

Сутність професійного саморозвитку педагога базується на двох підходах. Перший пов'язаний з саморозвитком самої особистості педагога, другий – зі статусом цього педагога в тій чи іншій системі професійної діяльності. Загальним для того і іншого підходу є, те що індивідуальні здібності певної людини і соціальне середовище, в якому вона перебуває взаємопов'язані, що процес саморозвитку має свої етапи, що особистісний розвиток залежить від професійного.

Основними компонентами професійного саморозвитку вважаються: самопізнання себе з професійної точки зору, постійне самовизначення, розвиток професійних навичок, самопроекування, створення певної стратегії для зростання з професійної точки зору своєї діяльності, самоорганізація і самоврядування [3].

У структурі процесу саморозвитку педагога виокремлено чотири основні логічні взаємопов'язані етапи: самоусвідомлення себе як педагога та прийняття рішення зайнятись професійним саморозвитком; цілепокладання, планування й розробка програми саморозвитку; безпосередня практична діяльність щодо реалізації поставлених завдань у роботі над собою; самоконтроль і корекція професійної діяльності.

На сьогоднішній день великої популярності набули вправи для саморозвитку, а саме: «Чарівний глечик», «Оплески», «Крок до успіху», «Поле вражень». Такі вправи включають до програм тренінгів з професійного зростання, бо використання даних вправ дає можливість виявити сильні і слабкі сторони професійного саморозвитку вчителя, сприяти формуванню професійних якостей, зокрема, в умовах реалізації компетентного підходу у закладах загальної середньої освіти. А також перевірити яким чином вчителі засвоїли нові прийоми, форми, методи, методики роботи із учнями.

Здійснення професійного саморозвитку педагога на основі запропонованих вправ передбачало:

- застосування прийомів психологічної корекції і поведінки та педагогічної діяльності педагогів, подальше формування педагогічних і спеціальних професійних здібностей;

- підвищення ефективності професійної підготовки педагогів з проблемних питань соціально-психологічного управління, методики індивідуально-виховної роботи, психологічного аналізу поведінки та діяльності;

- опрацювання пропозицій щодо подальшого формування професійнопедагогічної спрямованості вчителів у освітньому процесі;
- психолого-педагогічний вплив на розвиток професійних якостей з урахуванням динаміки цього процесу;
- засвоєння теоретичних основ і впровадження інноваційних технологій у освітній процес.

Проведена робота із педагогами, зокрема 125 осіб, що брали участь в експерименті дає підстави для висновків, зокрема, на 9,3% збільшилась кількість вчителів з високим і на 29,7% – з достатнім рівнями готовності до саморозвитку, і відповідно зменшилась частка вчителів із середнім (на 24,2%) і з низьким (на 15,2 %) рівнями. Оцінювання занять, проведених вчителями, що приймали участь в експерименті, показало, що більша частина педагогів готові формувати компетентності у учнів.

Отже, впровадження такої форми самоосвітньої діяльності, як професійний саморозвиток вчителя із використанням вправ для самоосвітньої підготовки позитивно вплинула на якість проведених педагогами занять та сприяли формуванню ключових компетентностей учнів.

Список літератури:

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: вилучено із <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011>.
2. Смолюк А. І. Теоретичний аналіз проблеми професійного саморозвитку майбутніх учителів початкової школи. Педагогічний часопис Волині. 2016. 2(3). С. 40–47.
3. Жорова І.Я., Кузьмич Т.О., Назаренко Л.М. Самоосвіта педагога як умова підвищення його професійної компетентності: методичні рекомендації. Херсон. РІПО, 2012. 80 с.